

Djurgårdsön

Västra delen av Djurgårdsön VD

Fig. 01. VD 3. Skansenberget med Bredablick från Nobelparken. Skansenberget omgärdas av lummig grönska framförallt i norr och öster.

VD 1 Blå Porten – Galärparken – Galärkyrkogården

Djurgårdsöns entré från centrala Stockholm via Djurgårdsbron är klassisk. De historiska skikten i detta område är många, ofta med marin anknytning. Alltsedan Stockholmsutställningen 1897 har området i vid mening kommit att bli tyngdpunkten för lokaliseringen av flera av landets nationella museer. Museer, restauranger, parkytor, gångvägar, museifaryg vid kaj, småbåtshamnar, kyrkogård, allt skapar en myllrande blandning av replipunkter, förbindelselänkar, strövytor och öppna, gröna rum.

Fig. 02. VD 1. Wasamuseet.

Parkytorna består i flera fall av gräsytor med små, ganska unga träd. Strandpromenader finns bitvis, men avbryts ibland av otillgängliga partier.

Större delen av området har varit platsen för Stockholms örlogsvarv från 1700-talet till utflyttningen till Muskö 1969.

Fig. 03. VD 1. Galärvarvet. Sydvästligaste udden av Djurgårdsön, utsikt mot city.

Galärkyrkogården bildar en sluten, muromgärdad enhet (Fredrik Bloms mur). Här ligger ca 3 200 personer med marin anknytning begravda. Kyrkogården har ett rikt bestånd av olika lövträd.

Fig. 04. VD 1. Galärkyrkogården

Bedömning

De kulturhistoriska och arkitekturhistoriska värdena i det synnerligen variationsrika bygnadsbeståndet är stora men området har också en mycket stor rekreativ funktion.. De obebyggda ytorna med gräsmattor, solitärträd och trädgrupper samt de strandnära promenadstråken är både besöksmål i sig och gröna replipunkter mellan museerna.. Det biologiska värdet är mindre och ligger främst i funktionen som ekologisk spridningskorridor. Vissa av grönyrtorna slits av för intensivt tramp och nyttjande, liksom av betande gäss. Galärkyrkogården hyser områdets största trädbestånd..

Mål

Bibehållen struktur av museiområde och kyrkogård, omgivet och sammanhållet av parkytor. Grönytornas biologiska värde och mångfald förstärks.

Åtgärder

Grönytorna i Galärparken förstärks genom kompletterande plantering av relativt stora träd. Slitna grönytor avgränsas av häckar för att skapa rum och slutenhet. Ytterligare någon damm – förutom spegeldammen vid Wasamuseet – anläggs på lämplig plats och med biologiskt lämplig utformning. Galärkyrkogårdens trädbestånd förnygras fortlöpande, så inte alla träd med tiden måste ersättas samtidigt.

Hela strandområdet är inte tillgängligt då vissa byggnader hindrar detta. Vi ser det dock inte som angeläget att åtgärda detta, då en utbyggd strandpromenadbro här och förbi Gröna Lund skulle på ett negativt sett ändra karaktären på området.

Fig. 05. VD 2. Gröna Lund från isen

VD 2 Gröna Lund – Djurgårdsstaden – Ryssviken

Gröna Lund - Djurgårdsstaden utgör Djurgårdsöns mest stadspräglade område.

Djurgårdsstadens bebyggelse har vuxit fram ur bostäder för varvsarbetare, sjömän och andra marinanknutna hantverkare. Det spirande nöjeslivet från 1700-talet och framåt har också avsatt sina spår i bebyggelse och stadsplan. Djurgårdsstaden utgör idag en charmerande blandning av trähus i en eller två våningar från 1700- och 1800-tal, blandat med i ganska sen tid tillkomna, högre, stilbrytande bostadshus. Mot söder, mitt emot Beckholmen, ligger ännu det gamla Djurgårdsvarvet med patina av förfall, prång, plottrighet och vid första intrycket oordning, men ännu med pågående viss annan verksamhet.

Fig. 06. VD 2. Djurgårdsstaden från Beckholmen

Gatorna består av gatstenssatta gränder med ytterbårder av kullersten, där ogräs och planterade stockrosor trängs om utrymmet. Portar och tvärgränder leder in till slutna gårdar med uthus, gräsplättar, enstaka träd, trappor och överraskande passervägar. På många ställen finns skyltar som med text och gamla fotografier berättar om byggnadernas historia. Gatubelysningen är av pietetsskäl av tidsenlig modell. Mot Gröna Lund har nöjesfältet brett ut sig med sin speciella karaktär, men där även solitärträd, rabatter och små gräsytor trängs mellan nöjesfältattraktionerna.

För att hålla samman den urbana karaktären inbegriper skötselområdet även det bebyggda strandområdet Alberget i öster t.o.m. Oak Hill/Ryssviken samt grönytan med P-plats söder om Djurgårdsslätten. Bebyggelsen här med Franska världshuset, Nannylund, Rosenvik, Alberget, Weylandska villan och Oak Hill har en växlingsrik historia. Namnet Alberget kommer säkerligen av att stranden kantades av al, men av dessa finns numera endast ett träd kvar. Strandsträckan delas sedan gammalt in i Stärkelsebruksbacken i väster och Alberget i öster.

Fig. 07. VD 2. Djurgårdsstaden och Djurgårdsvarvet från Beckholmsbron

I den förstnämnda delen fanns ursprungligen verkstäder, fabriker och bostäder knutna till den marina verksamheten i väster. Under årens lopp har karaktären förändrats till ett idag varierat villaområde med trävillor i djurgårdsempire med en rik personhistoria. På Oak Hill lät Fredrik Blom uppföra det första av sina transportabla hus. 90 år senare stod den nuvarande byggnaden med 40 rum färdig, ritad av Ferdinand Boberg åt prins Wilhelm med maka. Sedan 1926 huserar där den italienska ambassaden.

Bedömning

Djurgårdsstaden tillhör en av Stockholms mest värdefulla stadsmiljöer, där kulturhistoria, charm och idyll blandas på ett för besökaren mycket tilltalande sätt. Rekreativa värden finns i hög grad i de gamla stadskvarteren, och är självklart de helt dominerande i Gröna Lund.

De biologiska värdena finns i begränsad utsträckning i de strandpartier som ännu har klippor, grus och sten med genuin strandflora. I Djurgårdsstadens kullerstenskanter finns utrymme för

en genuin flora av vad som brukar kallas byogräs, en idag mycket sällsynt miljö. Liknande villkor erbjuder Djurgårdsvarvets mosaik av restytor. Albergets varierade villabebyggelse har stora arkitekturhistoriska värden.

Promenadstråket från Blå Porten - Galärkyrkogården i norr bör som hittills följa Lilla Allmänna gränd och silas mellan Djurgårdsstadens charmiga kvarter, för att åter nå strand och utblickar vid Beckholmssundet. Att bygga träbrygga och strandskoning runt Aquaria vattenmuseum - Gröna Lund - Djurgårdsstaden vore ett alltför stort intrång och påverkan på strandmiljön, framvuxen av dess natur och strandanknutna verksamheter.

Mål

Bevarade kulturhistoriska värden i byggnader och anläggningar. Bevarade naturvärden längs stränder, förstärkta naturvärden i park- och grönytor. Bevarad tillgänglighet till rekreation, friluftsliv, upplevelser och avkoppling.

Åtgärder

För Djurgårdsstaden finns ett byggnadshistoriskt reservatsområde. Uppskyltning och information kan utvecklas. Djurgårdsvarvets nu upphörda verksamhet bör granskas avseende miljöfarligt avfall.

Om övrig verksamhet vid Djurgårdsvarvet upphör, bör bildande av ett industrimuseum övervägas. Vid utformandet av Gröna Lunds nöjesattraktioner måste ständigt en avvägning göras mellan inverkan på omgivningen ifråga om buller, musik och ljus och attraktionsvärde. Från Skansens bygator bör frö från sällsynta byogräs hämtas och sås in i Djurgårdsstadens kullerstensgränder.

Litteratur

Hasselblad 1999, Stockholms Stadsmuseum 1996

VD 3 Skansen - Lusthusporten

Skansen-berget är den största bergsklacken på Djurgårdsön med mer eller mindre utvecklade branter år alla håll, brantast åt norr. Friluftsmuseet Skansen skapades med början 1891 av Artur Hazelius. Efter att ha initierat tillkomsten av Nordiska Museet ville han skapa en utomhusavdelning till museet. Namnet Skansen kommer av en leksaksskans som kronprins Karl-Johan 1814 lät uppföra åt sin son Oscar, sedermera Oscar I. Efter drygt etthundra års utveckling har Skansen idag en rikt förgrenad verksamhet med ca 140 byggnader från olika delar av vårt land, restauranger och evenemangsscener, en djurpark med skandinaviska djur (främst däggdjur), äldre husdjursraser samt ett från Skansen fristående akvarium med exotiska fiskar och kräldjur. Många byggnader och gårdar är sommartid bemannade av guider. I skötselområdet har också tagit med Lusthusporten, Lejonslätten, Biologiska museet och Hasselbacken. De bildar något av ett pärlband av entréer både till Djurgårdsön som sådan och till de attraktioner de står för. De omges av gräsytor med skulpturer och stora lövträd.

Bedömning

Skansen med sina nästan 2 miljoner besökare per år är en av Nationalstadsparkens mest kända och älskade institutioner, som tillsammans med Gröna Lund utgör de största attraktionerna på Djurgårdsön. Här ryms inte bara rekreation och nöje, utan även mycket stora kulturhistoriska värden, vilka tillsammans med den nordiska djurparken föredömligt används i ett väl utvecklat pedagogiskt program av visningar och evenemang. Bland gränder och gårdsytor bevaras insådda sällsynta gårds- och byogräs. Skansens bevarandeverksamhet innebär att man förvaltar levande genbank för sällsynta nordiska däggdjur, husdjursraser och ogräs.

Mål

Skansens verksamhet skall bevaras och utvecklas i nuvarande riktning. Övriga byggnader och parkytor skall vara väl underhållna och sköta. Information om Nationalstadsparken ges vid Skansen och Biologiska museet.

Åtgärder

Skansen har en egen detaljerad, fungerande skötselplan att följa. Möjligheten att låta en del av Skansens husdjur beta på angränsande delar av Djurgårdsön bör undersökas och uppmuntras. Byggnadsvård och finparksskötsel på övriga områden.

Litteratur

Hasselblad 1999, Stockholms Stadsmuseum 1996

Fig. 08. Beckholmen sedd från Kastellholmen.

VD 4 Beckholmen

Holmen bestod ursprungligen av en dominerande bergsknalle med smala strandlänter åt väster, norr och öster. Dessa har framför allt åt väster vidgats genom utfyllnad.

En stor och två mindre, parallella dockor har sprängts in från sydväst. Naturen är sålunda rejält omdanad av århundradens verksamheter med beckbränning, båtunderhåll m.m. På överblivna ytor finns en ruderatflora av sommargyllen, renfana, rölleka, gråbo, samt såpnejlika i myckenhet. Enstaka glasbjörk står här och där. Bergknallens hjässa är holmens enda större, något så när sammanhängande park/naturartade yta. Där finns spridda träd av ek, lönn, ask, björk, alm, flera med stora skatbon. Ett stort ligustersnår finns också.

I stora dockan kan stora fartyg, (såsom isbrytare) tas in, i de andra repareras skutor. Dofter av trä, särskilt furu, fernissa, målarfärg skapar en särskild atmosfär.

Fig. 09. Mellersta torrdockan på Beckholmen med reparation av segelfartyg.

Vid Västra dockan intill bergväggen finns en lokal för den mycket sällsynta knippnejlika (*Dianthus armeria*). Den har sannolikt kommit med ballast och sedan hållit sig kvar på ön. Lokalen utsätts för ständiga hot då den ligger intill torrdockan som mer mindre tillfälligt också utnyttjas som förvaringsplats för byggmateriel. Även andra kulturspridda arter på de störda markområdena uppträder här och som kan ha botaniskt intresse.

På holmens västra del ligger en mycket skräpig, skrotrik samling av järnbalkar, bråte samt en båtuppläggningsplats.

Fig. 10. Beckholmen. Mellersta torrdockan

Bedömning

Naturvärdena på Beckholmen är naturligtvis inte så stora, i stället är det holmens funktion, under så lång tid knuten till marin verksamhet, som ger den dess stora kulturhistoriska värde. Knippnejlikans växtplats bör bevaras och de friytor som finns få vara ostörda.

Mål

Skepps- och varvsanknuten verksamhet med tillgänglighet för allmänheten.

Åtgärder

Knippnejlikans växtplats kontrolleras, uppmärksammas och skyddas. Hantering av oljor, färg, lösningsmedel och dylikt får inte ske på ett miljöfarligt sätt.